

Pošast online prijevara: Kako izgubiti novac na internetu? (Šesti dio): Pomozi si sam, pa će ti i institucije pomoći

Autor **Petar Radanović** - Friday, November 7, 2025, 18:26

Otkrijte više

⚙️ produktivnost

⚙️ Proizvodnost

Kad je Hrvatska narodna banka objavila rezultate najnovijeg istraživanja financijske pismenosti u Hrvatskoj, podaci su bili znakoviti: prosječna ocjena digitalne financijske pismenosti građana Hrvatske je svega 4,87 od mogućih 10 bodova. To znači da prosječan hrvatski građanin ima samo malo više od 48% znanja koje bi trebao imati kako bi bio zaštićen od financijskih prijevara u digitalnom okruženju. Stoga ne čudi da se brojke internetskih prijevara u Hrvatskoj iz godine u godinu eksponencijalno povećavaju. Financijska pismenost nije samo znanje o tome kako se koristi bankovni račun ili kako se plaćaju računi – iako su i to itekako korisna znanja. Financijska pismenost je znanje o osnovama zaduživanja, investicija, rizika, oporezivanja i – što je posebno važno za temu ovoga članka – sposobnost da prepoznate prijevare i znate kako se zaštititi. Digitalna financijska pismenost sada dodaje nova dimenzija: trebate znati kako internet funkcionira, što je podatak, kako se koriste podaci, kako se kreiraju lažne web stranice, kako se koriste kriptovalute i što su rizici svega toga. Postavlja se pitanje: gdje bi trebala početi edukacija? Naravno, trebala bi početi u školama. Većina hrvatskih škola ima nastavu iz matematike, fizike i hrvatskog jezika, ali malo ih ima pravi nastavak iz financijske pismenosti. Učenici se uče kako rješavati kvadratne jednadžbe, što je znanje koje većina njih neće nikad trebati u životu, ali se ne uče kako bi se trebao voditi bankovni račun ili kako će jednog dana moći ulagati svoj novac. To je temeljni propust u našem obrazovnom sustavu.

Ovaj novinarski projekt trebao bi biti jedan od pokušaja da se ta jaz malo premosti. Međutim, članci su samo jedan dio rješenja. Članke bi trebale pratiti i druge mjere. Evo da navedemo neke:

Financijske institucije trebale bi biti dužne provoditi edukaciju svojih korisnika, posebno starijih osoba. Primjerice, banka bi mogla napraviti video clip od desetak minuta koji bi se mogao reproducirati na ekranima u njihovim poslovnicama, s objašnjenjem kako se prevaranti predstavljaju i što sve trebate znati o financijskim prijevarama. Nadalje, banke mogu izraditi brošure ili letke, jednostavne vodiče o izbjegavanju prijevara. Starije osobe bi bankovni edukatori mogli telefonski kontaktirati i govoriti im o znakovima prijevara. Zdravstveni radnici također mogu biti dio edukacije. Iako se možda čini da to nema veze, ljekarne i liječničke ordinaciju su mjesta gdje starije osobe redovito dolaze. Liječnici, medicinske sestre i ljekarnici mogu svojim pacijentima biti prenositelji osnovnih znanja o financijskoj zaštiti – mogu pacijentima ukratko objasniti što je prijevara i zašto su starije osobe posebno rizična skupina. To bi bila edukacija u provjerenom okruženju gdje pacijenti već veruju osobi koja im daje te korisne informacije. Lokalna zajednica također može širiti korisna znanja. Redovna predavanja i edukacije u centrima za starije osobe, u domovima za starije osobe, pa i u školama gdje se nastavnici mogu direktno obratiti roditeljima učenika, jer su potencijalne žrtve i sami roditelji baš kao i njihova djeca.

[Otkrijte više](#)[⚡ produktivnost](#)[⚡ Proizvodnost](#)

Što bi trebao znati svaki hrvatski građanin kako bi se zaštitio od online prijevara?

Prvo, nikada ne davati pristup svojom mobilnom telefonu nikomu – nikad. Čak ni vašoj banci, čak ni "brokerima". Ako neki "broker" kaže da treba pristup vašem telefonu kako bi mogao "upravljati" vašim investicijama, to je gotovo sigurna prijevara. Banke nikada ne trebaju pristup vašem telefonu – oni mogu operirati kroz online bankarstvo gdje ste i vi, i banke mogu vidjeti što se zbiva.

Drugo, treba uvijek provjeriti je li osoba ili tvrtka koja vas kontaktira registrirana i autorizirana. Ako vam netko nudi investicije, provjerite njegovu licencu na web stranici HANFA-e. Ako nisu na toj listi, to su prevaranti. To je jednostavan korak ali većina ljudi ga ne radi.

Treće, nikada ne treba plaćati unaprijed za nešto što obećava veće dobitke. Ako se nudi ulaganje koje obećava povrat od 30%, 50% ili još više, to je prijevara. Legitimne investicije daju normalnih 4-8% godišnje u prosjeku. Ako netko obećava više, to je jasno upozorenje o mogućoj prijevari.

Četvrto, valja zatražiti video-call s osobom koja vam nudi ulaganja. Obavezno zatražite video poziv kako biste vidjeli lice te osobe. Većina prevaranata će to uvijek i na sve načine izbjegavati, a će opet biti jasan razlog za sumnju. .

Peto, sve SMS ili poruke na WhatsAppu koje traže novac trebale bi biti provjerene s poznatim brojem. Obavezno pozovite osobu na broj koji poznajete – ne na broj koji se nalazi u poruci. Prevaranti često koriste tehnike spoofinga gdje se poruka čini kao da dolazi od poznatih osoba, ali zapravo dolazi s druge lokacije.

[Otkrijte više](#)[⚡ produktivnost](#)[⚡ Proizvodnost](#)

Šesto, budite svjesni da kriptovalute nisu regulirane kao tradicionalne investicije. Ako želite uložiti u Bitcoin ili druge kriptovalute, trebate znati da su one visokorizične, da su podložne prevarama i da nikada nećete moći vratiti novac ako bude izgubljen ili ukraden. Većina prijevara vezanih za kriptovalute se događa jer osoba nije znala te osnovne činjenice.

Sedmo, financijske operacije trebale bi biti transparentne. Ako trebate plaćati u više navrata, trebate znati točno za što plaćate. Ako trebate plaćati "depozite", "aktivacijske naknade" ili druge čudne naknade za koje nikada niste čuli, to su znakovi prijevara. Legitimne investicije nemaju te skrivene naknade.

Osmo, izbjegavajte stres i brzinu. Prevaranti često pokušavaju stvoriti lažnu hitnost – "ponuda vrijedi samo 24 sata" ili "brzo se mijenja tečaj". Njihov cilj je da nemate vremena za razmišljanje. Ako trebate odgovoriti na financijsku odluku u 24 sata, to je vrlo jasno upozorenje o mogućoj prijevari. Kod legitimnih ulaganja, svaki potencijalni ulagač trebao bi imati vremena da razmisli, da se savjetuje s bračnim partnerom ili obitelji i slično.

Deveto, obratite se stručnjacima prije nego što donesete financijsku odluku. Ako želite u nešto uložiti značajnu sumu novca, trebate se savjetovati sa stručnjakom koji je nepristran – financijskim savjetnikom koji nije izravno zainteresiran u vaše ulaganje, s prijateljem ili s članom obitelji koji razumije financije. Trebali bi čuti mišljenje nekog drugog prije nego što donesete odluku o ulaganju.

Deseto, valja se informirati kako funkcioniraju tradicionalne financije prije nego što krenete u digitalna ulaganja. Ako ne znate što je dionica, što je obveznica, što je fond, trebali bi prvo naučiti osnovne stvari prije nego što počnete ulagati u kriptovalute ili još "brže" oblike ulaganja.

I da zaključimo, tko bi sve trebao biti zadužen za edukaciju o online prevarama? Najjednostavnije rečeno – svi: Ministarstvo obrazovanja trebalo bi uvesti financijsku pismenost kao temu u neki od prikladnih predmeta u osnovnim i srednjim školama. Ministarstvo unutarnjih poslova, moguće i u suradnji s Ministarstvom financija trebalo bi proširiti i snažnije promovirati svoj projekt Web Heroj. HANFA i HNB trebali bi se s edukacijskim materijalima i dodatnim aktivnostima snažnije obratiti najširoj javnosti. Državni regulatori trebali bi utjecati na banke da budu obvezne educirati svoje korisnike, pogotovo najranjiviju skupinu – umirovljenike. I, dakako, premda to Hrvatska ne može učiniti samostalno, već je riječ o akciji koju bi možda valjalo pokrenuti na teritoriju cijele Europske unije – prisiliti društvene mreže da snažnije brinu kako njihove platforme ne bi bile kriminalni poligoni raznih prevaranata, kroz blokiranje sumnjivih oglasa i profila ili da se korisnicima pokazuju upozorenja kada se nude investicije i slične stvari.

Otkrijte više

🔗 **Proizvodnost**

🔗 **produktivnost**

Međutim, realno je teško očekivati da će svi spomenuti doista učiniti nešto po pitanju financijske pismenosti i snažnijeg sprječavanja online prijevara. Zato je jasno da zasad najveća odgovornost pada na same pojedince – da se educiraju i da se zaštite. U svijetu gdje je inovacija brža od regulacije, gdje se prevaranti mijenjaju brže nego što se zakoni mogu prilagoditi, edukacija je

naša najbolja obrana. Biti informiran, biti sumnjičav i biti spreman reći "ne" – to je kombinacija koja vas čini najmanje ranjivim za prevarante. To je, na kraju dana, najjednostavnije i najefektnije rješenje koje trenutačno imamo dostupno.

Ovaj novinarski projekt ostvaren je u okviru financijske potpore novinarskim radovima Agencije za elektroničke medije u okviru projekta poticanja novinarske izvrsnosti i slobodan je za korištenje i prenošenje.

Petar Radanović
